

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی

دوره ۱۶، شماره ۱ (پیاپی ۵۴)، بهار ۱۴۰۰

شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۸ شاپای الکترونیکی ۵۹۵۵X-۲۵۳۸

<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>

مقاله پژوهشی

صص. ۱۷۵-۱۹۰

شناسایی عوامل مؤثر بروز جرم درگیری (مطالعه موردی: شهر اردبیل)

منصور رحمتی* - استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
محمد حسین یزدانی - دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
اصغر پاشازاده - دانش آموخته دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۲۱

چکیده

مقدمه: یکی از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده مردم، مورد تعرض رفتارهای غیرمذنی، خشونت و درگیری است که امنیت مالی و جانی افراد و جامعه را برهم می‌زند. لذا تحقیق علل و زمینه‌های رخداد درگیری امری ضروری است.

هدف پژوهش: هدف این پژوهش شناسایی عوامل مؤثر بر وقوع جرم درگیری از دیدگاه ۱۱۱ نفر مجرم زندانی به جرم درگیری در شهر اردبیل است، که به صورت تمام شماری از آن‌ها پرسش‌نامه جمع‌آوری شده است.

روش شناسایی تحقیق: پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر شیوه انجام تحقیق، توصیفی - تحلیلی می‌باشد و گردآوری داده‌ها پژوهشی، اسنادی و میدانی است. جامعه آماری شامل کلیه مجرمان زندانی شده به دلیل درگیری که در نیمه اول سال ۱۳۹۶ در زندان اردبیل دوران محکومیت خود را می‌گذرانند، می‌باشد که به روش تمام شماری از آن‌ها پرسش‌نامه تکمیل شده است (۱۱۱ نفر). برای تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از مدل حداقل مجذورات جزئی در نرم افزار Warp-PLS استفاده شده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: این پژوهش در محدوده جغرافیایی شهر اردبیل انجام شده است.

یافته‌ها و بحث: یافته‌های پژوهش نشان داده که اثرگذاری ۱۰ متغیر از ۱۲ متغیر مستقل بر وقوع درگیری مورد تأیید قرار گرفته است و به ترتیب، متغیرهای پایگاه اقتصادی - اجتماعی، برچسب‌زنی، مسائل اجتماعی خانواده، خواستگاه مکانی - خانوادگی و محرومیت نسبی بیشترین تأثیر را در وقوع درگیری دارند.

نتیجه‌گیری: می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که در بروز درگیری عوامل مختلف فردی، اجتماعی - اقتصادی و محیطی تأثیرگذارند که این عوامل با توجه به شرایط زمانی و مکانی، اهمیت و درجه تأثیرگذاری متفاوتی دارند. بگونه‌ای که مهمترین این متغیرها برای تحقیق حاضر، متغیرهای پایگاه اقتصادی - اجتماعی، تعلق به جامعه تعصبی - قومیتی، انومی اجتماعی و ویژگی ژنتیکی، تعاملات منفی، خواستگاه مکانی خانوادگی، کنترل اجتماعی، مسائل اجتماعی خانواده، برچسب‌زنی، محرومیت نسبی و هوش فرهنگی هستند، که به ترتیب درجه اهمیت ذکر شدند.

واژه‌گان کلیدی: جرم، درگیری، نزاع، عوامل مؤثر بر درگیری، مدل حداقل مربعات جزئی، شهر اردبیل

نحوه استناد به مقاله:

رحمتی، منصور؛ پاشازاده، اصغر و یزدانی، محمد حسین. (۱۴۰۰). شناسایی عوامل مؤثر بروز جرم درگیری (مطالعه موردی: شهر اردبیل). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۶(۱)، ۱۷۵-۱۹۰.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_672849.html

مقدمه

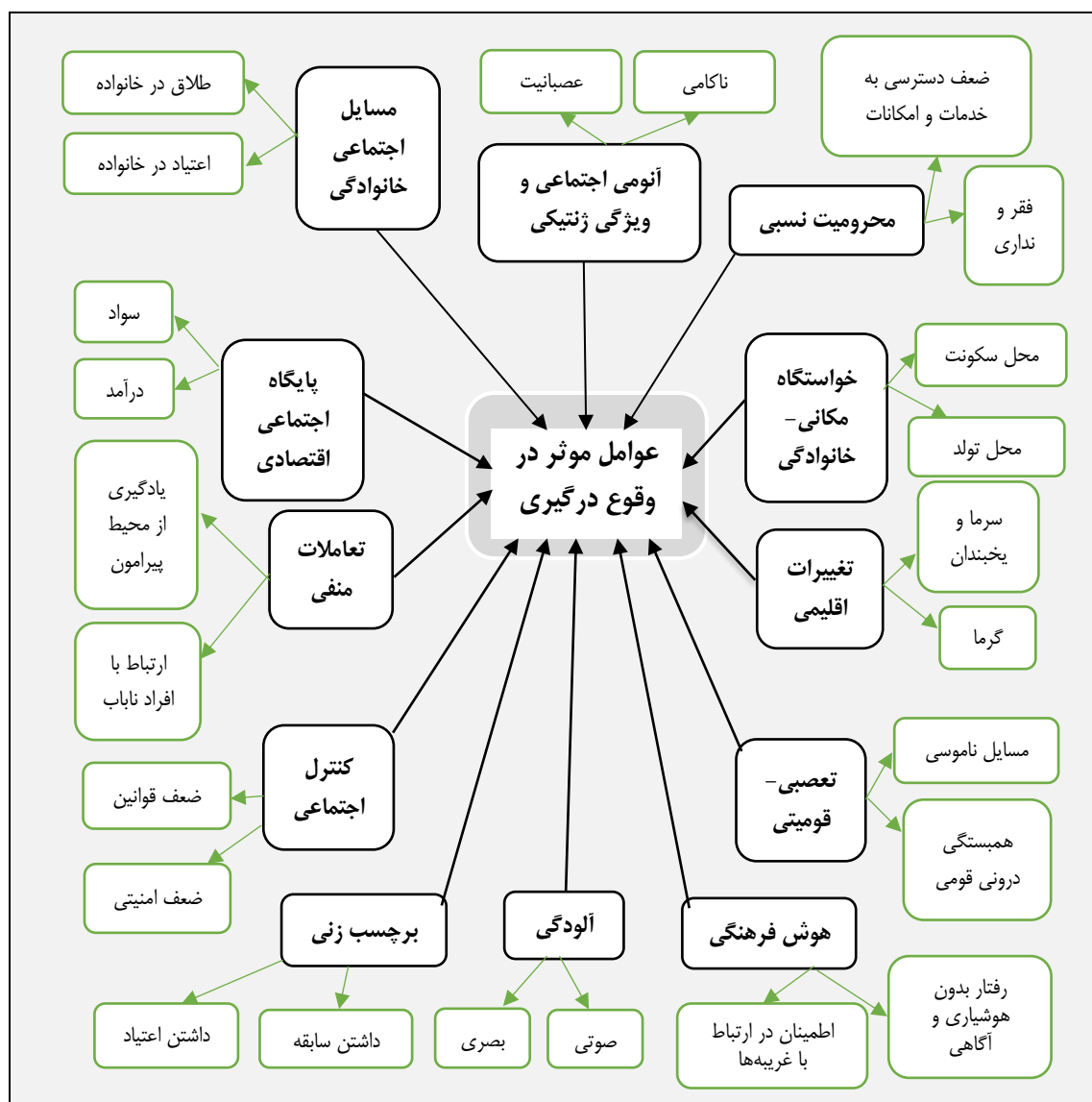
انسان‌ها در طول تاریخ حیات اجتماعی خویش بر اساس زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی و تحت تأثیر شرایط اقتصادی، سیاسی و ارزش‌های حاکم بر جامعه، تنوعاتی از رویارویی‌ها و تقابلات مثبت و منفی فردی، گروهی و بین گروهی را تجربه کرده‌اند و می‌کنند که گاه در تضاد، ستیزه و نزاع با هم‌دیگر به سر برده و گاه در صلح، آرامش و نوع دوستی بوده‌اند. آن چه که مسئله‌آفرین است وجود تضادها و رویارویی‌های خشونت‌آمیز در بین افراد و گروه‌ها می‌باشد. یکی از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده مردم، مورد تعرض رفتارهای غیرمندی، خشونت و درگیری قرار گرفتن است (مرادی، ۱۳۸۶: ۱۲). نزاع و درگیری که پیامدی جز ضرب و جرح ندارد، یک آسیب اجتماعی است که مانند سایر آسیب‌ها، حیات انسان را در معرض تهدید قرار می‌دهد. نزاع و درگیری حاصل ترویج و انباشت پرخاشگری و خشونت در جامعه است و این واقعیت غیرقابل انکار در ساحت‌های مختلف اجتماع خود را نمایان می‌کند. افزایش تضادها و رویارویی‌های خشونت‌آمیز در بین افراد جامعه، علاوه بر برهم خوردن نظم اجتماعی و فرسایش سرمایه اجتماعی، دارای آثار و تبعات منفی فراوان در حوزه‌های فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد (فروزنده و همکاران، ۱۳۹۲: ۳). خشونت در ادبیات علوم اجتماعی و حقوقی معانی متفاوتی دارد، چنانچه فکوهی خشونت را اعمال یک نیروی فیزیکی بر شی یا فرد یا گروه اجتماعی تعریف می‌کند (فکوهی، ۱۳۸۳: ۲۶۷). از دیدگاه کاپلان و سادوک، عوامل اجتماعی (ناکامی، تحریک مستقیم از طرف دیگران، مواجه شدن با مدل‌های پرخاشگر)، عوامل محیطی (تأثیر آلودگی هوا، گرما، سر و صدا، ازدحام)؛ عوامل موقعیتی (بالا بودن سطح تحریک فیزیولوژیک، تحریک جنسی، درد)؛ عوامل ژنتیکی (نقش سندرم، مکانیزم‌های دفاعی، هورمون‌ها) عوامل موثر در بروز پرخاشگری و خشونت هستند. پرخاشگری مانند هر پاسخ دیگر می‌تواند از طریق تقلید آموخته شود؛ آلودگی محیطی، ممکن است برافروختگی افراد و در نتیجه پرخاش آن‌ها را افزایش دهد. همچنین وقتی افراد تحت شرایط گرمای طاقت فرسای بیش از اندازه قرار می‌گیرند، احساس ناراحتی کرده و در مقابل دیگران، واکنش منفی نشان می‌دهند؛ افرادی که در محیطی با سر و صدای بلند به سر می‌برند، شدیدتر از بقیه حمله می‌کنند و این آمادگی را دارند که در مقابل کوچکترین عکس‌العمل از جانب دیگران، بیشترین پرخاشگری را از خود نشان دهند؛ شلوغی ممکن است احتمال فوران پرخاشگری را افزایش دهد؛ افزایش سطح برانگیختگی به هر دلیل (شرکت در فعالیت‌های رقابتی، ورزش شدید، دیدن فیلم‌های شهوانی) پرخاشگری را افزایش می‌دهد؛ تماشای صحنه‌های وقیح پرخاشگری را تشدید می‌کند؛ درد جسمی ممکن است سائق پرخاشگری یا انگیزه صدمه یا آسیب‌رساندن به دیگران را بیدار کند؛ قسمت‌هایی از مغز کنترل پرخاشگری را بر عهده دارد، ولی این مکانیزم‌ها در انسان تحت کنترل قوه شناختی انسان قرار می‌گیرند. همچنین یادگیری‌ها به تجربیات قبلی و تأثیرات اجتماعی نیز (علاوه بر قوه شناختی) ایفای نقش می‌کنند (Kaplan & Sadok, 2007: 104). عوامل مؤثر بر وقوع جرم بسیار متنوع و متعددند؛ بگونه‌ای که دسته‌بندی دیگر عوامل مؤثر بر وقوع جرم عبارتند از: الف) عوامل درونی؛ شامل عوامل فردی (بیولوژیک)، جنس، سن، اندام، عدم تقارن جسمی، وضع مزاج، ضعف یا قدرت بدنی، سوابق بیماری، عوامل ارثی و ژنتیک و عوامل روانی چون ترس، بدبینی، خود پسنندی، قدرت طلبی، جنون، عقده‌ها، بیماری‌های عصبی و روانی و... می‌باشد. ب) عوامل بیرونی؛ ویژگی‌های محیط طبیعی، وضع آب و هوا، فصول، شب و روز، درجه حرارت، رطوبت و باد و... ویژگی‌های محیط اجتماعی (انسانی)، شهر، روستا، محله، کوچه، مسکن، خانواده، دوستان، معاشران، نوع شغل، مهاجرت و پیشه فرهنگی از جمله عوامل بیرونی مؤثر بر وقوع جرم می‌باشند (کی‌نیا، ۱۳۷۳: ۱۲). در خصوص درگیری و نزاع نظریه‌های متعددی وجود دارد، از همین‌رو در جدول (۱) مهمترین این نظریه‌ها به صورت خلاصه شده ارائه شد.

جدول ۱. نظریات حول اصطلاح درگیری و نزاع

نظریه	شرح نظریه
زیست شناختی	وجود عوامل زیست‌شناسانه معینی احتمال درگیری فرد را در رفتارهای مجرمانه فزونی می‌بخشد. یعنی مجرمان در مقایسه با مردم عادی، ویژگی‌های ظاهری خاصی (از قبیل اندازه سر) از خود نشان می‌دهند (Valed et al, 2001: 69).
روانشناختی	نظریات روان‌شناسانه و روان‌پزشکی، شخصیت مجرم را در تبیین‌های شان از رفتار مجرمانه می‌گنجانند (Valed et al, 2001: 128) (به عنوان مثال غریزی یا ذاتی بودن پرخاشگری).
بوم‌شناسی جنایی	تأثیر زیست‌گاه (محل زیست) فرد در رفتار مجرمانه فرد. در واقع دیدگاه اکولوژی بر محیط و فضایی که مجرم در آن مرتکب جرم می‌شود تأکید دارد و شرایط محیطی چون نوع کاربری اراضی و شکل و سیمای شهر را در بروز جرایم بسیار مؤثر می‌داند (عبداللهی‌حقی، ۱۳۸۳: ۳۷).
آنومی دورکیم	دورکیم علل اعمال مجرمانه را در محیط می‌بیند. وی باور داشت که زندگی بدون وجود الزام‌های اخلاقی یا ضرورت‌های اجتماعی تحمل‌ناپذیر می‌شود و در نهایت نیز به شکل‌گیری پدیده آنومی یعنی نوعی احساس ناهنجاری می‌انجامد که اغلب مقدمه‌ای برای بروز کجروی و درگیری و نزاع است (حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۵).

امنیت محل سکونت	از یک سو محیط اجتماعی با میزان جرایم در ارتباط است و از سوی دیگر میزان جرم رابطه‌ی مستقیمی با احساس ناامنی دارد. محل زندگی یا محل سکونت در بروز جرم یا امنیت دخیل است (ساروخانی و نویدنیا، ۱۳۸۵: ۹۰).
فشار مرتن	جامعه طوری ساخت یافته که طبقات فرودست، فرصت‌های کمتری برای تحقق آرزوهای خود دارند. در نتیجه چون این اهداف به آرمان‌های اصلی زندگی همه افراد فقیر و غنی تبدیل شده آن کسی هم که دسترسی به ابزار مشروع ندارد، تحت فشار جامعه برای دستیابی به آن‌ها از ابزار نامشروع استفاده می‌کند (سروستانی، ۱۳۸۷: ۴۴).
محرومیت نسبی	نابرابری هم تولید فشار می‌نماید و هم سبب افزایش جرم و ناامنی می‌گردد. بر اساس نظریه پیش شرط لازم برای درگیری و خشونت مدنی، محرومیت نسبی به معنای وجود فاصله میان انتظارات ارزشی یا کالاها، امکانات و خدماتی که مردم در زندگی به صورت توجیه‌پذیری خود را مستحق آن دانسته‌اند اما از آن محروم هستند (غفاری‌نیا، ۱۳۸۰: ۷۸).
برچسب‌زنی	شخصی که مرتکب جرم می‌گردد از طرف اجتماع بعنوان بزهکار بر چسب می‌خورد. که باعث می‌شود جامعه با فرد به طریقی رفتار کند که سزاوار یک انسان مجرم یا بزهکار می‌باشد. بر چسب مجرم بودن بخشی از خودپنداره او می‌گردد و در نتیجه این مسئله بر رفتارهای آتی او اثر می‌گذارد (Potvaiyn et al, 2007: 85).
عادت‌واره	عاملین اجتماعی تحت تأثیر تجربیات گذشته دارای عادت‌واره‌هایی هستند که به نظام‌های بینش سلیقه و قضاوت مربوط می‌شود و آن‌ها را قادر به انجام اعمال روزانه تحت تأثیر دانش عملی می‌سازد (Momtez, 2004: 154).
تعامل‌گرایی	تعامل‌گراییان به تعامل میان فرد و جامعه در فراگرد رفتار اشاره کرده‌اند و بر این باورند که فرد و جامعه در کنش‌های متقابل در جریان رفتار دخیل می‌باشند (محسنی، ۱۳۸۰: ۳۲۶).
کنترل اجتماعی	ناهنجاری ناشی از گسستگی تعلق فرد به جامعه است که در اثر کنترل و نظارت اجتماعی و خانواده به وجود می‌آید. یعنی هنگامی که کنترل اجتماعی ضعیف باشد، رفتار کج‌راونه ظاهر می‌گردد (سلیمی، داوری، ۱۳۸۰: ۳۹۰).
پارسونز	کمیود منابع و ارزش‌ها موجب رقابت می‌گردد و از این رقابت، منازعه بر می‌خیزد (Bashaviyeh, 1995: 79).
پیوند افتراقی	فرآیند یادگیری کج رفتاری از طریق تعامل با کج‌رفتاران و هم‌نوایان، است (سروستانی، ۱۳۷۸: ۴۸).
فری	محیط خانوادگی و اجتماعی (نوع شغل، محل سکونت، عادات و رسوم هر یک از طبقات اجتماعی) و عامل اقتصادی (بیکاری، فقر و تنگدستی) از عوامل ارتکاب جرم هستند (مضولمان، ۱۳۵۶: ۶۷).
آزویل	پیشگویی می‌کند که کودک طرد شده در خانواده‌ها به علت ارزش و احترام کمی که در خانواده برای او قائلند بر انگیزخته می‌شود و به دنبال پایگاه اجتماع برای خود، وارد گروه‌های انحرافی می‌شود (کی‌نیا، ۱۳۷۳: ۵۸-۶۰).
زیمل	با افزایش تراکم جمعیت، احساس تنهایی و گمنامی افراد بیشتر شده و احساس اثربخشی آن‌ها تهدید می‌شود، که تنها از طریق پیوستن به گروه‌های محلی و ... است که افراد می‌توانند در جامعه ابراز وجود کنند (Riter, 1994: 156).
پایگاه اجتماعی و اقتصادی	هر چه امکان دست‌یابی به امکانات و خدمات مختلف آموزشی، بهداشتی، رفاهی و ... کاهش یابد، احساس تعلق افراد جامعه با احساس رضایت از زندگی در جامعه توأم نمی‌شود و به تدریج همبستگی نیز نقصان می‌یابد و به همان میزان احساس امنیت نخواهد کرد، نهایتاً احتمال وقوع جرمی از طرف آن بیشتر خواهد شد (فولادی‌سپهر، ۱۳۸۸: ۱۴۰).
یادگیری اجتماعی	براساس تئوری یادگیری اجتماعی باندورا، رفتارهای ناهنجار، مثلاً گرایش به درگیری و نزاع، زاییده مشاهده و یادگیری اجتماعی هستند، که از آن به عنوان تجربه عینی یاد می‌شود (محسنی، ۱۳۹۰: ۱۲۲).
قوم‌گرایی	قوم‌گرایی یا تعصب قومی، باعث ایجاد گسست در جهان اجتماعی و پراکندن تخم نفاق در جامعه می‌شود، طبق نظر هرزوغ، قوم‌گرایی خود باعث ایجاد بسیاری از جرم‌هاست (Herzoberg, 2007: 75).
هوش فرهنگی	هوش فرهنگی، مهارت‌های رفتاری است که افراد دارند و می‌توانند به شکل مناسبی، رفتارهای کلامی و غیرکلامی خود را در موقعیت‌های جدید فرهنگی بروز دهند (Leng & Din, 2008: 123). هوش فرهنگی پایین باعث می‌شود، رفتار افراد با یکدیگر آسیب‌پذیرتر بوده و تنش و نزاع در آن نیز بیشتر خواهد بود (بخارایی، ۱۳۹۵: ۱۰۵).
فضای عاطفی خانواده	افراد نزاع و درگیری را به عنوان یک رفتار ناهنجار در خانواده‌های که توأم با خشونت است می‌آموزند و یاد می‌گیرند که سینه‌جویی کنند، یعنی پدیده نزاع در محیط خانواده آموخته می‌شود (حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۰۰).

از لحاظ تاریخی اولین تبیین‌هایی که در زمینه رفتارهای انحرافی ارائه شده است مربوط به دیدگاه زیست‌شناختی می‌باشد. طوری که این باور که مجرمان و به طور کلی مردمان شرور، نمود جسمانی غیر معمولی دارند، به زمان‌های کهن بر می‌گردد (Valed et al, 2001: 63). بعد از آن که رویکردهای فرد‌گرایانه (زیست‌شناختی و روانشناختی) نتوانستند علل رفتارهای انحرافی و بروز جرم را تبیین کنند، رویکردهای فرد‌گرایانه جایشان را به رویکردهای جمع‌گرایانه دادند. این رویکردها که به رویکردهای جامعه‌شناختی معروفند وارد صحنه شده و به تبیین و تشریح علل رفتارهای انحراف پرداختند. از نظر این رویکرد، رفتار انحرافی نه در قالب عمل فردی بلکه امری اجتماعی بوده که ریشه در عوامل محیطی و اجتماعی دارد. در این تحقیق سعی شده از تمام نظریه‌های مربوط به جرم درگیری استفاده شود. در این راستا، مدل مفهومی تحقیق به شکل (۱) می‌باشد که در واقع متغیرهای تحقیق را شامل می‌شود (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

بررسی مشکلات اجتماعی اولین بار توسط مرتن در اوایل قرن بیستم صورت گرفت و به دنبال آن اکثر جامعه‌شناسان موضوعاتی تحت عنوان خشونت، تضاد، پرخاشگری و جنایت را مورد بررسی قرار دادند. در مطالعه دورکیم، اختلال، اغتشاش، گسستگی و بی‌هنجاری در نظام جمعی به عنوان عامل بروز انحراف و عدم همبستگی مطرح شده است (نجفی ایران‌آبادی، هاشم‌بیگی، ۱۳۷۷: ۱۴۶). از آن زمان به بعد تحقیقات خوبی در این حیطه انجام شده است. بگونه‌ای که، میلر و همکاران در سال ۱۹۶۸ نیز با تحقیق و بررسی نقش فرهنگ طبقات پایین‌دست جامعه در ایجاد محیط بزهکاری، ریشه اغلب درگیری‌ها را در به خطر افتادن و تهدید آبرو و حیثیت گروه، دانسته‌اند. گلدشتاین و همکاران در سال ۱۹۹۴، در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که درگیری‌های میان گروهی یا میان قبیله‌ای ممکن است با اهداف مختلفی انجام شود: برخی از این درگیری‌ها برای تحقیر، توهین و بی‌حرمتی به طرف مقابل، برخی برای افزایش شهرت و اعتبار طرف پیروز، گاهی برای به دست آوردن دوباره املاک صورت می‌گیرد. بومیستر و همکاران در سال ۱۹۹۶، در تحقیق با عنوان رابطه غرور تهدیدشده با خشونت و ستیزه‌جویی، به این نتیجه رسیده‌اند که خشونت و ستیزه‌جویی عموماً زمانی که شخص آبرو، ناموس یا جاه و منزلت طرف درگیر را زیر سؤال می‌برد، شدت می‌یابد. رنگام و ویلسون در سال ۲۰۰۴، طی تحقیقات خود نتایج مطالعات خود را چنین بیان می‌کنند: در درگیری‌های دسته جمعی، منافع شخصی یا گروهی برای منزلت، جایگاه، اعتبار اجتماعی، دفاع از همبستگی، انسجام و اتحاد گروهی و قومی قبیله‌ای، فشارهای اقتصادی و

شخصی، ساختار خانوادگی، سطح و میزان فقر و تهیدستی از جمله عوامل دخیل به شمار می‌آیند و اغلب مردان حضور چشمگیرتری در این نزاع‌ها دارند. جانس در سال ۲۰۰۴ شواهدی ارائه داده است که نشان می‌دهد عواملی نظیر شیوع فزاینده جرایم و کجروی‌های اجتماعی و بی‌هنجاری‌های اجتماعی (آنومی) کاهش اقتدار پلیس و ضعف عملکرد پلیس موجب کاهش میزان احساس امنیت شهروندان می‌شود. مولن در سال ۲۰۰۴، نیز نشان داده است که عملکرد موفقیت‌آمیز پلیس در مقابله با کجروی‌ها و آسیب‌های اجتماعی، موجب افزایش احساس ایمنی شهروندان و این امر نیز به نوبه خود، موجب بهبود نگرش‌های آنان نسبت به پلیس می‌شود و نگرش مطلوب نیز بر منزلت اجتماعی پلیس می‌افزاید. لی فرانس و همکاران در سال ۲۰۰۷، در تحقیقی با عنوان خشونت‌های بین فردی در سه کشور کارائیب: باربادوس، جامائیکا و ترینیدا و توباگو به بررسی دو نوع از خشونت‌های فردی جنسی و فیزیکی و یک نوع از پرخاشگری روان‌شناسی در این سه کشور کارائیب با سطح درآمد پایین تا متوسط پرداختند. در این بررسی به شیوه‌ی پیمایشی از مقیاس تاکتیک‌های تضاد تجدید نظر شده و دیگر سازه‌های رفتاری برای ارزیابی سطح و ویژگی‌های خشونت بین فردی استفاده شده است. ۷۱ درصد خشونت‌ها از طرف افراد آشنا و به علت وجود فرهنگ خشونت و فرهنگ روابط درونی خصمانه می‌باشد. لونداردو در (۲۰۰۸)، در پژوهشی با عنوان پدر و مادر رمانتیک، دوست و والدین: اعمال نفوذ در شبکه‌های مشخص شده با انحراف و بزهداری نوجوانان، به این نتایج رسیده است که مکانیسم‌های یادگیری اجتماعی که معمولاً شبکه‌های اجتماعی نظیر دوستان، والدین و ... می‌باشند، در اقدام به رفتارهای ناهنجار تأثیر دارند. همچنین در این میان، تأثیر والدین کم مسئولیت‌پذیر در ارتکاب به اعمال ناهنجار فرزندان، بیشتر از بقیه متغیرهاست. شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت مداخله در مدیریت کارکنان در محل کار: تجزیه و تحلیل رابطه بین شخصیت و رفتار با مدیریت اختلاف و نزاع عنوان تحقیقی است که شاپیرو در سال ۲۰۱۴ انجام داده است. این تحقیق از نوع کمی و همبستگی، دنبال این سوال بوده که آیا شخصیت تأثیری بر رفتار مدیریتی تعارض در محل کار دارد؟ که تست آماری نشان داد ارتباط معنی‌داری میان شخصیت فرد و رفتار پرخاشگرانه او وجود دارد. مادالینا در سال ۲۰۱۶ در مقاله‌ای با عنوان مدیریت درگیری، یک چالش جدید، به این نتیجه رسیده که درگیری‌های روزانه در هر سازمانی وجود دارد. درگیری‌هایی که بر اساس دلایل مختلف داخلی و خارجی بروز می‌دهند و خود سازمان مربوطه بهتر از هر سازمانی دیگر می‌تواند این درگیری‌ها را مدیریت کند.

در زمینه تحقیقات داخلی هم ظهور و همکاران در سال ۱۳۸۱، در تحقیقی با عنوان اپیدمیولوژی نزاع در مراجعه‌کنندگان به اورژانس جیرفت به این موارد دست‌یافته است: مهمترین علت نزاع، شوخی و دشنام، باجگیری، خصومت قبلی و بحث‌های خانوادگی می‌باشد. داوری و همکاران در سال ۱۳۸۲، نتایج تحقیق آسیب‌های چشمی ناشی از ضرب و جرح در بیماران مراجعه‌کننده به درمانگاه پزشکی قانونی بیمارستان فارابی را بدین شرح گزارش نموده‌اند که درگیری‌ها به علت مسایل خانوادگی، مسایل مالی و شغلی بوده است. کیانی و همکاران در سال ۱۳۸۶ در مقاله بررسی فراوانی موارد ضرب و جرح ناشی از نزاع در مراجعین به واحد معاینات سرپایی مردان ستاد مرکزی سازمان پزشکی قانونی کشور طی ۳ ماه، به این نتیجه رسیده‌اند که از طرف افراد دارای سابقه مصرف مواد مخدر، مصرف الکل بوده است. اکثراً در حد متوسطه تحصیلات داشته‌اند و در شغل آزاد و کارگری بیشترین درگیری‌ها رخ داده است. ربانی و همکاران در سال ۱۳۸۸ در پژوهشی با عنوان بررسی جامعه شناختی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر مسئله نزاع جمعی (مطالعه موردی: استان ایلام) به این نتیجه رسیده است که متغیرهای پرخاشگری، قوم‌گرایی و تجربه عینی نزاع تأثیر معنادار و مثبت و میزان کنترل اجتماعی نیز تأثیر معنادار و منفی بر روی میزان گرایش به نزاع داشته‌اند. میرفردی و همکاران در سال ۱۳۸۹ در مقاله‌ای با عنوان میزان گرایش به نزاع جمعی در میان مردان ۱۵-۶۵ سال شهرستان بویراحمد و عوامل مؤثر بر آن به روش میدانی انجام داده‌اند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داده است که اعتماد اجتماعی تأثیری بر نزاع نداشته اما خویشاوندگرایی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی تأثیر معنی‌داری بر نزاع جمعی داشته است. کلواری و بحرینی در سال ۱۳۸۹، در تحقیقی با عنوان مطالعه رابطه عوامل فرهنگی - اجتماعی با نزاع‌های دسته‌جمعی، دریافتند که متغیرهای پرخاشگری، قوم‌گرایی، بی‌هنجاری و محرومیت نسبی دارای رابطه معنادار مثبت و متغیرهای کنترل اجتماعی، انسجام اجتماعی، پایگاه اجتماعی اقتصادی، سن، جنسیت و تحصیلات دارای رابطه معنادار معکوس و متغیرهای تأهل و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی فاقد رابطه معنادار با گرایش به نزاع‌های جمعی، قومی و قبیله‌ای بوده‌اند. حسین‌زاده و همکاران در سال ۱۳۹۰ در مقاله‌ای با عنوان بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته‌جمعی، مورد مطالعه شهر اهواز، به بررسی عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته‌جمعی در بین شهروندان شهر اهواز پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق نشان داد که ویژگی‌های

فردی و اقتصادی و اجتماعی همگی در نزاع جمعی تأثیر گذارند. بررسی علل نزاع و درگیری در شهرستان اردبیل و آسیب‌های اجتماعی ناشی از آن عنوان پژوهشی است که حسین‌نژاد و عزیززی در سال ۱۳۹۰ انجام داده‌اند. نتایج تحقیق حاکی از آن بوده که میانگین ارتکاب نزاع برای سنین ۲۵-۳۴ سال بیشتر از دیگر رده‌های سنی بوده، علاوه بر این با افزایش تحصیلات افراد، ارتکاب نزاع کاهش یافته (تفاوت معنی‌داری بین متغیرهای سن، تحصیلات، تأهل و شغل با متغیر وابسته وجود داشته است). در این پژوهش مهم‌ترین علت نزاع، اختلافات خانوادگی بیان شده است. نظری (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان بررسی جامعه‌شناختی عوامل اجتماعی- فرهنگی مؤثر بر مسأله نزاع جمعی: مطالعه موردی استان ایلام، در سال ۱۳۸۶ مناطق شهری و روستایی سه شهرستان ایلام، چرادول و ایوان اقدام به جمع‌آوری اطلاعات کرده است. نتایج به دست آمده حاکی از آن بوده که متغیرهای پرخاصگری، قوم‌گرایی و تجربه عینی نزاع تأثیر معنی‌دار مثبت و میزان کنترل اجتماعی و تحصیلات نیز تأثیر معنی‌دار منفی بر روی میزان گرایش به نزاع داشته‌اند. پورافکاری در سال ۱۳۹۰، در تحقیقی با عنوان تحلیلی بر تنش‌های قومی در ایران به این نتایج دست یافته است که این مسئله بیشتر در میان خانواده‌های با درآمد کمتر رخ می‌دهد. ابعاد فرهنگی و اجتماعی ساکنان منطقه مانند بی‌سوادی، عدم آشنایی به قانون، ضعف مالی، تعصب قومی و حفظ سنت‌های قبیله‌ای در این مسئله مؤثر بوده‌اند. عابدینی و همکاران در سال ۱۳۹۰، فراتحلیل تحقیقات انجام گرفته در زمینه درگیری‌های دسته جمعی، مطالعات جامعه‌شناسی را کار کرده‌اند. یافته‌های تحقیق حاکی از این بوده است که میزان سن، جنسیت، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، سطح سواد و احساس محرومیت، اختلافات قومی و فرهنگی و ... در گرایش به نزاع تأثیر متفاوتی دارند. شریعتی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر تمایلات بالقوه به نزاع‌های دسته جمعی در شهرستان خدابنده، انجام داده‌اند، نتایج این مطالعه نشان می‌دهند که بین متغیرهای اختلافات ملکی، خانوادگی، عدم اعتماد به مراجع قضایی و انتظامی و عوامل فرهنگی- تاریخی و گرایش به نزاع دسته جمعی در شهرستان خدابنده رابطه معناداری وجود دارد. خراطها در سال ۱۳۹۲ تحقیقی با عنوان بررسی علل و عوامل جامعه‌شناختی بروز نزاع و درگیری و پیامدهای آن در شهر تهران انجام داده است. که وجود آسیب‌ها و مسایل اجتماعی، ضعف در کنترل و نظارت اجتماعی، کم‌کارکردی برخی نهادها و سازمان‌ها، عدم حاکمیت قانون در برخی موارد، پراکندگی و فراوانی کانون‌های نزاع و درگیری، نتایج این تحقیق گزارش شده است. فروزنده و همکاران در سال ۱۳۹۲، در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به ضرب و جرح در بین شهروندان شهرستان اردبیل، به روش علی- مقایسه‌ای (پس‌رویدادی)، از افرادی که به جرم ایراد ضرب و جرح به دادسرای اردبیل مراجعه نموده بودند، استفاده کردند و نتایج تحقیق‌شان نشان داد که گرایش به ضرب و جرح با تجربه عینی همبستگی مثبت و معنی‌داری و با محرومیت نسبی و پایبندی مذهبی همبستگی منفی و معنی‌داری دارد. همچنین نتایج نشان داد که بین گرایش به ضرب و جرح با مهارت کنترل، آگاهی حقوقی و منزلت همبستگی معنی‌داری وجود ندارد. افشانی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی به بررسی پدیده نزاع در بین شهروندان ساکن شهر یزد پرداخته‌اند. نتایج تحقیق حاکی از وجود رابطه معناداری بین متغیرهای مستقل سن، تجربه عینی نزاع، رضایت از زندگی و دسترسی به امکانات رفاهی و ابعاد نزاع می‌باشد. از سوی دیگر نتایج این نشان داد که افراد با تحصیلات پایین‌تر تمایل بیشتری به نزاع دارند. بخارایی و همکاران در سال ۱۳۹۵ به مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به نزاع‌های خیابانی در شهرستان بندرعباس پرداخته‌اند، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین متغیر تعاملات مثبت، آنومی اجتماعی، انسجام اجتماعی، متغیرهای زمینه‌ای (سن، وضعیت تأهل، تحصیلات و درآمد متوسط خانواده) و گرایش به نزاع خیابانی رابطه معناداری وجود دارد؛ و از سوی دیگر بین وضعیت اشتغال، هوش فرهنگی و کنترل خانواده با گرایش به نزاع رابطه معناداری وجود ندارند. طالب و همکاران در سال ۱۳۹۶ در مقاله‌ای با عنوان مطالعه کیفی عوامل اجتماعی- فرهنگی مؤثر بر نزاع‌های دسته‌جمعی (مورد مطالعه: شهرستان ایذه) به این نتایج دست یافته‌اند که تعصبات طایفه‌ای، جمع‌گرایی عمودی، همبستگی درون‌گروهی، پیوندهای خویشاوندی، مسائل ناموسی، عمومی شدن خشونت و نزاع، نخبگان نزاع، اختلافات ملکی، بیکاری، رقابت نخبگان، فروپاشی ساختار سنتی مدیریت، بی‌اعتمادی به مراجع قضایی و انتظامی، آگاهی از محرومیت، تجربه عینی نزاع (مشاهده و مشارکت) و مسائل و خطرات ناخوشایند گذشته، بستر و زمینه نزاع دسته‌جمعی را مهیا می‌کنند. کردزنگنه (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان بررسی آسیب‌شناسی وضعیت اقتدار پیرسالاری و اقتدار مدنی در عرصه عمومی و پیامدهای آن، با رویکرد به نزاع‌های دسته‌جمعی (مطالعه موردی: شهرستان‌های باغملکو رامهرمز)، به این نتیجه رسیده است که در محدوده‌های مورد مطالعه تمایل به طایفه‌گرایی پرنگتر، نزاع و خشونت رو به افزایش و توسعه‌ی مدنی پایدار کم‌رنگتر شده و با ادامه چنین وضعیتی بروز نزاع و خشونت دور از انتظار نخواهد بود. با بررسی تحقیقات ذکر شده می‌توان گفت که در زمینه نزاع و

درگیری تا به حال مطالعات و تحقیقات زیادی انجام پذیرفته است و این پدیده از منظرهای متعددی مورد بررسی قرار گرفته است. اما در ارتباط با درگیری در شهر اردبیل تحقیقی صورت گرفته است و تنها تحقیق صورت گرفته در سطح شهرستان اردبیل بوده است و جامعه آماری آن مربوط به افراد مراجعه کننده به دادسرا بوده است و اینکه تحقیق مذکور دارای خلاءهایی (از قلم افتادن برخی ویژگی‌های فردی، عدم اشاره به ویژگی‌های والدین و سایر ویژگی‌های خانوادگی، عدم اشاره به زمان درگیری و ...) است. این تحقیق بر آن است تا حدودی خلاءهای موجود در این زمینه را پر کرده و راه‌گشای تحقیقات بعدی گردد. از نوآوری این تحقیق هم می‌توان به جامعه آماری آن اشاره نمود که جامعه آماری این تحقیق مجرمان ناشی از درگیری زندانی در زندان شهر اردبیل می‌باشد. لازم بذکر است که پدیده جرم درگیری در کشور ما، که دارای بافت جمعیتی چند قومیتی و با فاصله طبقاتی شدید می‌باشد، به عنوان پدیده‌ای مسئله‌ساز ظاهر می‌شود و متأسفانه هنوز خشونت و نزاع از جمله موضوعاتی است که در فرهنگ بعضی از هم‌وطنان، شاخص قدرت و یا دفاع از منزلت اجتماعی و فرهنگی و حیثیت خانوادگی محسوب می‌شود. به گونه‌ای که جامعه شناسان و آسیب‌شناسان اجتماعی یکی از عمده‌ترین آسیب‌های امروز ایران را نزاع و درگیری عنوان کرده‌اند (حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۹۲). واقعیت غیرقابل انکار و توأم با نگرانی جدی امروز ما، گسترش خشونت و درگیری‌های فیزیکی است که منجر به ضرب و جرح می‌شود.

برابر با آمار رسمی منتشر نشده معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان اردبیل، ضرب و جرح، جرم اول کشور به ویژه استان اردبیل محسوب می‌شود (مقام اول کشوری در خصوص ضرب و جرح متعلق به استان اردبیل می‌باشد). بارها شاهد بوده‌ایم که در کنار اتفاق ساده‌ای مثل تصادف دو اتومبیل، اختلاف حساب دو نفر و حتی در بعضی موارد اختلاف نظر، درگیری و نزاع رخ می‌دهد. آستانه تحمل مردم کمتر شده و به هر اتفاق ناخوشایند به شدت واکنش توأم با خشونت نشان می‌دهند. با توجه به این که درگیری فیزیکی و نزاع یکی از معضلات امروز جامعه است که امنیت روانی فرد و جامعه را مختل می‌کند و حتی تا قتل هم می‌تواند پیش برود، از این رو لازم است تا علل بروز چنین برخوردهایی شناسایی شده و برای آن چاره اندیشیده شود. از همین‌رو، پژوهش حاضر بر آن بوده است تا عوامل موثر بر وقوع درگیری (ضرب و جرح) از دیدگاه کنشگران (زندانیان بر اثر درگیری) شهر اردبیل مورد بررسی قرار دهد تا از این طریق در زمینه کاهش وقوع جرم درگیری اقداماتی انجام داده شود. در واقع تحقیق پیش‌رو، در پی پاسخ به این سوال است که مهمترین عوامل بروز درگیری، از دیدگاه مجرمان زندانی بر اثر درگیری در شهر اردبیل کدامند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر شیوه انجام تحقیق، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. گردآوری داده‌های پژوهشی، اسنادی و میدانی است. جامعه آماری شامل کلیه مجرمان زندانی شده به دلیل درگیری که در نیمه اول سال ۱۳۹۶ در زندان اردبیل دوران محکومیت خود را می‌گذرانند، می‌باشد که به روش تمام شماری از آن‌ها پرسش‌نامه تکمیل شده است (۱۱۱ نفر). ابزار اندازه‌گیری پرسش‌نامه محقق ساخته‌ای است که برای تعیین روائی محتوای سوال‌های پرسش‌نامه از نظرات کارشناسی اساتید و متخصصان مرتبط با این موضوع در مورد محتوای آن استفاده شده و همچنین پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ تعیین شده است. در این تحقیق به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از مدل حداقل مجذورات جزئی در نرم‌افزار Warp-pls استفاده شده است. همچنین برای سهولت کار تمام متغیرهای موجود در پژوهش کدبندی شده است (جدول ۲).

جدول ۲. کدبندی متغیرهای تحقیق

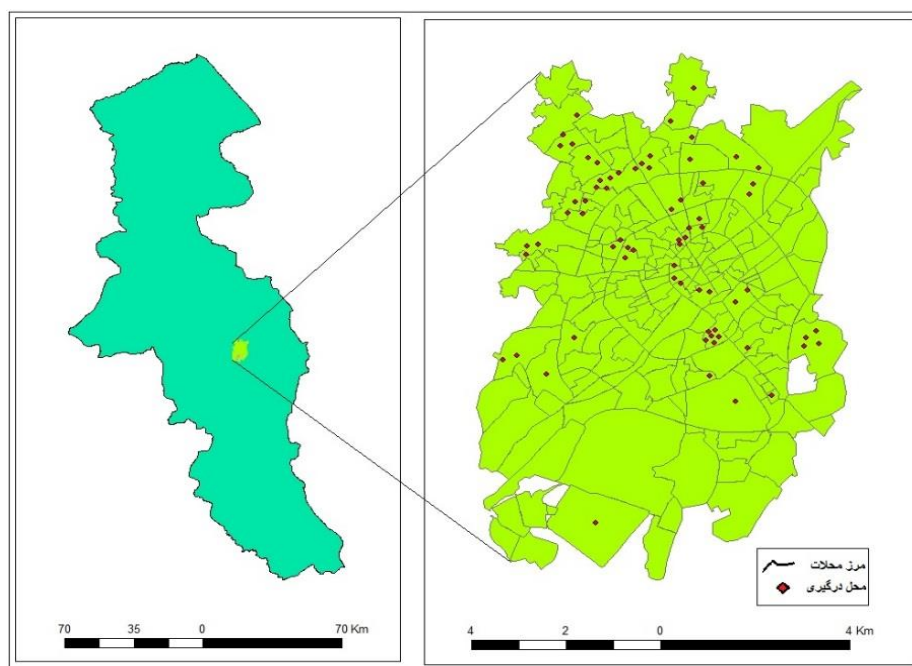
متغیرهای تحقیق	گویه‌های تحقیق	نظریه‌ها و پیشینه‌های مربوط به متغیرهای تحقیق
پایگاه اقتصادی- اجتماعی (ES)	درآمد (Q_1): سواد (Q_2).	نظریه انریکوفری؛ نظریه پایگاه اقتصادی و اجتماعی؛ نظریه بوم‌شناسی جنایی (مکتب شیکاگو) / میرفردی و همکاران، ۱۳۸۹؛ حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ رنگام و ویلسون، ۲۰۰۴؛ کیانی و همکاران، ۱۳۸۶؛ کلواری و بحرینی، ۱۳۸۹؛ حسین‌نژاد و عزیزی، ۱۳۹۰؛ نظری، ۱۳۹۰؛ محمدی، ۱۳۹۰؛ پورافکاری، ۱۳۹۰؛ عابدینی و همکاران، ۱۳۹۰؛ افشانی و همکاران، ۱۳۹۴.
تعلق به جامعه قومی- تعصبی (ET)	مسائل ناموسی (Q_3): قوم‌گرایی (Q_4).	نظریه قوم‌گرایی یوال دیویس / میرفردی و همکاران، ۱۳۸۹؛ ربانی و همکاران، ۱۳۸۸؛ شریعتی و همکاران، ۱۳۹۱؛ حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ بومیستر و همکاران، ۱۳۹۶؛ رنگام و ویلسون، ۲۰۰۴؛ حیدری و همکاران، ۱۳۸۶؛ کلواری و بحرینی، ۱۳۸۹؛ نظری، ۱۳۹۰؛ پورافکاری، ۱۳۹۰؛ عابدینی و همکاران، ۱۳۹۰.

نظریه بوم‌شناسی جنایی (مکتب شیکاگو).	بصری (Q_5): صوتی (Q_6).	آلودگی (P)
نظریه بوم‌شناسی جنایی (مکتب شیکاگو).	سرما و یخبندان (Q_7): گرما (Q_8).	تغییرات اقلیمی (CC)
نظریه یادگیری اجتماعی؛ نظریه تعامل‌گرایی؛ نظریه فضای عاطفی خانواده؛ نظریه هوش فرهنگی؛ نظریه پیوند افتراقی؛ نظریه کنترل اجتماعی / بخارایی و همکاران، ۱۳۹۵.	ارتباط با افراد ناباب (Q_9): یادگیری از محیط پیرامون (Q_{10}).	تعاملات منفی (NI)
نظریه جامعه‌شناختی؛ نظریه دورکیم؛ نظریه زیمل؛ نظریه امنیت محل سکونت؛ نظریه بوم‌شناسی جنایی (مکتب شیکاگو) / حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ کلانتری و همکاران، ۱۳۸۸؛ خراطها، ۱۳۹۲.	محل تولد (Q_{11}): محل سکونت (Q_{12}).	خوابگاه مکانی - خانوادگی (SF)
نظریه کنترل اجتماعی؛ نظریه پارسونز / ربانی و همکاران، ۱۳۸۸؛ بخارایی و همکاران، ۱۳۹۵؛ شریعتی و همکاران، ۱۳۹۱؛ حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ جانس، ۲۰۰۴؛ مولن، ۲۰۰۴؛ لونداردو، ۲۰۰۸؛ الیاسی، ۲۰۰۷؛ کلواری و بحرینی، ۱۳۸۹؛ خراطها، ۱۳۹۲.	ضعف امنیت (Q_{13})، ضعف قوانین محکم (Q_{14}).	کنترل اجتماعی (SC)
نظریه فضای عاطفی خانواده / شریعتی و همکاران، ۱۳۹۱؛ رنگام و ویلسون، ۲۰۰۴؛ داوری و همکاران، ۱۳۸۲؛ حسین‌نژاد و عزیز، ۱۳۹۰؛ خراطها، ۱۳۹۲.	وجود بیماری (Q_{15}): وجود اعتیاد (Q_{16}).	مسائل اجتماعی خانواده (FS)
نظریه برچسب‌زنی؛ نظریه عادت واره پیر؛ نظریه یادگیری اجتماعی باندورا؛ پیوند افتراقی ساترلند / ربانی و همکاران، ۱۳۸۸؛ کیانی و همکاران، ۱۳۸۶؛ نظری، ۱۳۹۰؛ فروزنده و همکاران، ۱۳۹۲؛ افشانی و همکاران، ۱۳۹۴.	سابقه جرم (Q_{17}): داشتن اعتیاد (Q_{18}).	برچسب زنی (PC)
نظریه احساس محرومیت نسبی؛ نظریه فشار و محرومیت مرتن / حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ رنگام و ویلسون، ۲۰۰۴؛ کلواری و بحرینی، ۱۳۸۹؛ عابدینی و همکاران، ۱۳۹۰؛ فروزنده و همکاران، ۱۳۹۲؛ افشانی و همکاران، ۱۳۹۴.	عدم دسترسی به امکانات و خدمات (Q_{19}): فقر و نداری (Q_{20}).	محرومیت نسبی (PD)
نظریه هوش فرهنگی / میرفردی و همکاران، ۱۳۸۹؛ بخارایی و همکاران، ۱۳۹۵.	رفتار بدون آگاهی و هوشیاری (Q_{21}): اطمینان در ارتباط با غریبه‌ها و غیر بومی‌ها (Q_{22}).	هوش فرهنگی (CI)
نظریه پرخاشگری کنش برانگیخته شده؛ نظریه آنومی اجتماعی؛ نظریه ناکامی منزلتی کوهن؛ نظریه پرخاشگری ذاتی؛ نظریه زیست‌شناختی / بخارایی و همکاران، ۱۳۹۵؛ حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ جانس، ۲۰۰۴.	ناکامی در رسیدن به هدف (Q_{23}): عصبانیت خانوادگی (Q_{24})	آنومی اجتماعی و ویژگی ژنتیکی (SA)

مدل حداقل مربعات جزئی یکی از نوع معادلات ساختاری است که از روش حداقل مربعات جزئی (PLS) در حل آن استفاده شده است. این مدل در دو مرحله تحلیل و تفسیر می‌شود. ابتدا مدل اندازه‌گیری و سپس مدل ساختاری مورد تحلیل و تفسیر قرار می‌گیرد. منظور از بررسی مدل اندازه‌گیری، بررسی وزن‌ها و بارهای متغیرهای مکنون و منظور از بررسی مدل ساختاری بررسی ضرایب مسیر میان متغیرهای مکنون است. در مرحله دوم (تحلیل مدل اندازه‌گیری)، تعیین می‌شود که آیا مفاهیم نظری به درستی توسط متغیرهای مشاهده شده اندازه‌گیری شده‌اند یا خیر. بدین منظور روایی و پایایی آن‌ها بررسی می‌شود. در یک مدل PLS، پایایی هر یک از شاخص‌های متغیرهای مکنون (سازه‌ها)، سازگار درونی (پایایی سازه) و همچنین روایی همگرا و روایی افتراقی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد (نوروزی و مهدوی‌فر، ۱۳۹۴: ۵۶). لازم بذکر است که پایایی کلی سوال‌های تحقیق در قالب آزمون آلفای کورنباخ برابر با ۰/۷۸۲ به دست آمد که نشان از قابلیت اطمینان بالای پرسش‌نامه تحقیق می‌باشد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهر اردبیل به‌عنوان مرکزیت اداری - سیاسی استان اردبیل در دشتی به همین نام واقع شده و از لحاظ موقعیت مطلق در مختصات جغرافیایی ۴۷ درجه و ۴۸ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۳۹ دقیقه طول شرقی و ۳۷ درجه و ۵۶ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۳۳ دقیقه عرض شمالی قرار دارد و به صورت شعاعی گسترش یافته است. براساس آخرین آمارگیری رسمی کشور در سال ۱۳۹۷ جمعیت شهر اردبیل ۵۲۵۷۰۲ نفر (۱۵۸۰۰۹ خانوار) گزارش شده است و مساحت شهر اردبیل بیش از ۶۱۰۰ هکتار گزارش شده است. براساس ناحیه‌بندی در طرح جامع، شهر اردبیل دارای ۴ منطقه، ۴۴ ناحیه و ۱۹۷ محله شهری است که هر کدام دارای ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی منحصر به فردی است. در بین این محلات شهری، انواع بافت‌های شهری از جمله روستای ادغام‌شده، سکونتگاه‌های حاشیه‌ای و غیررسمی، بافت نیمه‌ارگانیک، بافت ارگانیک و بافت آماده‌سازی شده وجود دارد (گراوند، ۱۳۹۵: ۸۸). در شکل (۲) موقعیت شهر اردبیل در استان اردبیل نشان داده شده است.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

با توجه به یافته‌های تحقیق در خصوص ویژگی‌های فردی مجرمان زندانی به جرم درگیری در زندان شهر اردبیل، می‌توان گفت که، جرم درگیری شهر اردبیل اکثراً در رده سنی ۲۱-۴۵ سال (۹۳/۷ درصد)، گروه متاهل (۶۵/۵ درصد)، سطح سواد زیر دیپلم (۷۵/۷ درصد)، دارای شغل آزاد (۶۸/۵ درصد)، بعد خانوار متوسط (۵۵/۴ درصد) و با درآمد کمتر از یک میلیون تومان (۵۸/۶ درصد) رخ داده است. در ادامه جزئیات ویژگی‌های فردی سارقان در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول ۳. بخش‌بندی ویژگی‌های فردی سارقان شهر اردبیل با استناد از آزمون‌های دو

ردیف	گروه سنی	فراوانی	درصد	ردیف	گروه درآمدی	فراوانی	درصد	وضعیت تاهل	فراوانی	درصد
۱	کمتر از ۲۰ سال	۲	۱/۸	۱	کمتر از ۵۰۰ هزار تومان	۱۰	۹	مجرد	۳۲	۲۸/۸
۲	۲۱-۳۰ سال	۴۴	۳۹/۶	۲	۰/۵ تا ۱ میلیون تومان	۵۴	۴۹/۶	متاهل	۷۶	۶۵/۵
۳	۳۱-۴۵ سال	۶۰	۵۴/۱	۳	۱ تا ۲ میلیون تومان	۳۴	۳۰/۶	در حال متارکه	۲	۱/۸
۴	۴۶-۶۰ سال	۵	۴/۵	۴	۲ تا ۳ میلیون تومان	۱۳	۱۱/۸	بیوه	۱	۰/۹
ردیف	گروه شغلی	فراوانی	درصد	ردیف	سطح سواد	فراوانی	درصد	بعد خانوار	فراوانی	درصد
۱	بیکار	۱۰	۹	۱	بی سواد	۱۳	۱۱/۷	۱-۲ نفر	۹	۱۰/۶
۲	کارگر	۲۲	۱۹/۸	۲	سیکل	۷۱	۶۴	۳-۴ نفر	۴۷	۵۵/۳
۳	آزاد	۷۶	۶۸/۵	۳	دیپلم	۲۲	۱۹/۸	۵-۷ نفر	۲۴	۲۸/۲
۴	کارمند	۳	۲/۷	۴	فوق دیپلم	۵	۴/۵	۸ نفر و بیشتر	۵	۵/۹

یافته‌های تحلیلی

در این بخش پایایی شاخص‌های متغیرهای مکنون، پایایی سازه (سازگاری درونی)، روایی همگرا، روایی افتراقی و تحلیل مدل ساختاری که برای اجرای صحیح این مدل در پژوهش مورد نیاز است، آورده شده است.

پایایی شاخص‌های متغیرهای مکنون: پایایی هر یک از شاخص‌های مورد استفاده در مدل PLS به واسطه میزان بارهای عاملی هر شاخص مشخص می‌شود. ارزش هر یک از بارهای عاملی شاخص‌های مربوطه می‌بایست بزرگ‌تر یا مساوی ۰/۵ باشد. در جدول (۴) میزان بارهای عاملی برای شاخص‌های متغیرهای مکنون تحقیق قابل مشاهده است.

جدول ۴. ارزش بارهای عاملی شاخص‌های متغیرهای مکنون عوامل موثر بر وقوع درگیری

P-values	SA	CI	PD	PC	FS	SC	SF	NI	CC	P	ET	ES	
<۰/۰۰۱	۰/۰۱۱	-۰/۰۱۹	-۰/۲۱۶	-۰/۳۰۴	-۰/۰۲۳	۰/۰۱۶	-۰/۰۱۲	-۰/۰۵۲	-۰/۳۱۵	۰/۱۱۴	-۰/۱۲۱	۰/۶۵۱	Q ₁
<۰/۰۰۱	-۰/۰۱۱	۰/۰۱۹	-۰/۲۱۶	-۰/۳۰۴	۰/۰۲۳	-۰/۰۱۶	-۰/۰۱۲	-۰/۰۵۲	۰/۳۱۵	-۰/۱۱۴	-۰/۱۲۱	۰/۶۵۱	Q ₂
<۰/۰۰۱	۰/۰۶۰	-۰/۰۲۳	-۰/۱۰۲	-۰/۲۱۱	۰/۱۴۹	-۰/۱۶۸	۰/۱۳۶	-۰/۲۵۹	-۰/۱۱۳	۰/۳۲۱	۰/۷۹۶	۰/۶۵۱	Q ₃
<۰/۰۰۱	-۰/۰۶۰	۰/۰۲۳	-۰/۱۰۲	-۰/۲۱۱	-۰/۱۴۹	۰/۱۶۸	-۰/۱۳۶	۰/۲۵۹	۰/۱۱۳	-۰/۳۲۱	۰/۷۹۶	-۰/۰۱۱	Q ₄
<۰/۰۰۱	-۰/۱۶۴	۰/۱۲۳	-۰/۱۴۱	-۰/۳۱۴	-۰/۲۲۳	۰/۱۵۸	-۰/۲۷۶	-۰/۱۶۲	۰/۱۸۱	۰/۷۶۲	-۰/۲۰۶	-۰/۱۵۹	Q ₅
<۰/۰۰۱	۰/۱۶۴	-۰/۱۲۳	-۰/۱۴۱	-۰/۳۱۴	۰/۲۲۳	-۰/۱۵۸	۰/۲۷۶	-۰/۱۶۲	-۰/۱۸۱	-۰/۷۶۲	-۰/۲۰۶	۰/۱۵۹	Q ₆
<۰/۰۰۱	۰/۲۵۱	-۰/۳۲۱	-۰/۱۷۸	-۰/۳۵۴	-۰/۲۱۹	۰/۱۱۴	-۰/۱۳۹	۰/۳۰۵	۰/۷۱۹	۰/۲۰۵	-۰/۲۱۶	-۰/۱۹۸	Q ₇
<۰/۰۰۱	-۰/۲۵۱	۰/۳۲۱	-۰/۱۷۸	-۰/۳۵۴	۰/۲۱۹	-۰/۱۱۴	-۰/۱۳۹	-۰/۳۰۵	-۰/۷۱۹	-۰/۲۰۵	-۰/۲۱۶	۰/۱۹۸	Q ₈
<۰/۰۰۱	۰/۳۰۵	-۰/۴۲۱	-۰/۳۹۸	-۰/۲۰۳	-۰/۲۷۳	۰/۳۵۸	-۰/۲۰۶	۰/۷۰۱	-۰/۲۵۹	۰/۱۹۷	-۰/۱۱۴	-۰/۲۰۵	Q ₉
<۰/۰۰۱	-۰/۳۰۵	۰/۴۲۱	-۰/۳۹۸	-۰/۲۰۳	۰/۲۷۳	-۰/۳۵۸	۰/۲۰۶	-۰/۷۰۱	۰/۲۵۹	-۰/۱۹۷	-۰/۱۱۴	۰/۲۰۵	Q ₁₀
<۰/۰۰۱	۰/۲۴۶	-۰/۳۴۱	-۰/۳۲۸	-۰/۲۶۹	۰/۳۰۱	-۰/۴۹۲	-۰/۶۸۷	-۰/۱۴۹	-۰/۳۱۹	-۰/۲۶۶	-۰/۲۱۹	-۰/۱۴۱	Q ₁₁
<۰/۰۰۱	-۰/۲۴۶	۰/۳۴۱	-۰/۳۲۸	-۰/۲۶۹	-۰/۳۰۱	۰/۴۹۲	۰/۶۸۷	-۰/۱۴۹	۰/۳۱۹	۰/۲۶۶	-۰/۲۱۹	۰/۱۴۱	Q ₁₂
<۰/۰۰۱	-۰/۲۱۸	۰/۳۲۹	-۰/۱۴۸	-۰/۳۱۵	-۰/۲۹۱	۰/۷۲۱	-۰/۰۱۱	-۰/۰۰۲	-۰/۱۱۹	-۰/۱۵۹	-۰/۱۳۲	۰/۶۹۸	Q ₁₃
<۰/۰۰۱	۰/۲۱۸	-۰/۳۲۹	-۰/۱۴۸	-۰/۳۱۵	۰/۲۹۱	-۰/۷۲۱	-۰/۰۱۱	۰/۰۰۲	۰/۱۱۹	۰/۱۵۹	-۰/۱۳۲	-۰/۶۹۸	Q ₁₄
<۰/۰۰۱	۰/۱۴۹	-۰/۳۱۵	-۰/۲۷۶	-۰/۱۶۲	۰/۷۸۵	۰/۱۸۱	-۰/۲۰۶	-۰/۱۶۱	۰/۲۱۹	-۰/۴۹۸	-۰/۱۴۳	۰/۳۲۱	Q ₁₅
<۰/۰۰۱	-۰/۱۴۹	۰/۳۱۵	-۰/۲۷۶	-۰/۱۶۲	-۰/۷۸۵	-۰/۱۸۱	۰/۲۰۶	۰/۱۶۱	-۰/۲۱۹	۰/۴۹۸	-۰/۱۴۳	-۰/۳۲۱	Q ₁₆
<۰/۰۰۱	۰/۳۶۴	-۰/۳۲۸	-۰/۲۱۸	-۰/۷۶۲	-۰/۱۵۸	۰/۱۸۷	-۰/۰۱۰	-۰/۴۱۹	-۰/۱۲۱	۰/۰۱۷	-۰/۱۱۳	-۰/۱۱۴	Q ₁₇
<۰/۰۰۱	-۰/۳۶۴	۰/۳۲۸	-۰/۲۱۸	-۰/۷۶۲	۰/۱۵۸	-۰/۱۸۷	۰/۰۱۰	۰/۴۱۹	۰/۱۲۱	-۰/۰۱۷	-۰/۱۱۳	۰/۱۱۴	Q ₁₈
<۰/۰۰۱	۰/۳۲۱	۰/۲۴۸	-۰/۶۱۷	-۰/۲۱۹	۰/۱۷۸	-۰/۵۱۲	-۰/۴۹۹	-۰/۳۵۸	-۰/۲۶۹	۰/۰۱۹	-۰/۱۲۵	-۰/۴۲۱	Q ₁₉
<۰/۰۰۱	-۰/۳۲۱	-۰/۲۴۸	-۰/۶۱۷	-۰/۲۱۹	۰/۱۷۸	۰/۵۱۲	۰/۴۹۹	۰/۳۵۸	۰/۲۶۹	-۰/۰۱۹	-۰/۱۲۵	۰/۴۲۱	Q ₂₀
<۰/۰۰۱	-۰/۲۵۱	۰/۷۳۲	-۰/۲۹۹	-۰/۳۷۱	۰/۳۵۵	-۰/۲۴۹	-۰/۲۴۱	-۰/۱۲۹	-۰/۴۰۵	۰/۲۳۶	-۰/۴۲۱	-۰/۳۲۲	Q ₂₁
<۰/۰۰۱	۰/۲۵۱	-۰/۷۳۲	-۰/۲۹۹	-۰/۳۷۱	-۰/۳۵۵	۰/۲۴۹	۰/۲۴۱	۰/۱۲۹	۰/۴۰۵	-۰/۲۳۶	-۰/۴۲۱	۰/۳۲۲	Q ₂₂
<۰/۰۰۱	۰/۶۸۸	-۰/۲۶۶	-۰/۱۳۶	-۰/۲۲۸	-۰/۱۲۷	۰/۳۴۴	-۰/۲۱۹	-۰/۳۲۲	-۰/۲۹۱	۰/۱۸۷	-۰/۳۶۴	-۰/۱۱۲	Q ₂₃
<۰/۰۰۱	-۰/۶۸۸	۰/۲۶۶	-۰/۱۳۶	-۰/۲۲۸	۰/۱۲۷	-۰/۳۴۴	۰/۲۱۹	۰/۳۲۲	۰/۲۹۱	-۰/۱۸۷	-۰/۳۶۴	۰/۱۱۲	Q ₂₄

همان‌گونه که در جدول (۴) ملاحظه می‌شود، تمامی مقادیر سنجه‌های مرتبط با متغیر مکنون که پررنگ شده است (به صورت قطری) بالاتر از ۰/۵ است. بنابراین، می‌توان گفت مدل اندازه‌گیری پژوهش حاضر از پایایی کافی در زمینه شاخص‌های مکنون برخوردار است (جدول ۳).

پایایی سازه (سازگاری درونی): برای اندازه‌گیری پایایی سازه، شاخص پایایی ترکیبی در مدل PLS ارائه می‌شود. این شاخص بر اساس ضریب آلفای کرونباخ محاسبه می‌شود. مقدار این شاخص باید بزرگتر یا مساوی ۰/۷ باشد. جدول (۵) مقدار پایایی سازه را برای هر یک از متغیرهای مکنون نشان می‌دهد.

جدول ۵. پایایی سازه‌های متغیرهای مکنون عوامل موثر بر وقوع درگیری

SA	CI	PD	PC	FS	SC	SF	NI	CC	P	ET	ES	متغیر مکنون پایایی سازه
۰/۷۲۹	-۰/۶۸۷	-۰/۷۱۳	۰/۶۹۹	۰/۷۳۶	۰/۷۱۱	۰/۷۴۱	۰/۷۳۹	-۰/۷۲۹	۰/۶۹۰	۰/۶۷۸	۰/۷۰۴	پایایی ترکیبی
۰/۷۷۴	-۰/۷۵۹	۰/۷۱۱	-۰/۷۸۸	۰/۷۴۹	۰/۷۳۲	۰/۷۱۰	۰/۷۳۶	-۰/۷۹۳	۰/۷۰۹	۰/۷۱۵	۰/۷۹۹	آلفای کرونباخ

در جدول (۵) مشاهده می‌شود که تمامی مقادیر پایایی ترکیبی، بالاتر از ۰/۷ + محاسبه شده است. مقدار آلفای کرونباخ نیز در جدول (۵) نشان داده شده و ملاحظه می‌شود که این ضرایب نیز همگی بالاتر از ۰/۷ هستند، بنابراین مدل اندازه‌گیری از پایایی سازه مناسبی برخوردار است.

روایی همگرا: روایی همگرا در مدل PLS توسط معیار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

جدول ۶. روایی همگرایی متغیرهای مکنون عوامل موثر بر درگیری

متغیر مکنون پایایی همگرا	ES	ET	P	CC	NI	SF	SC	FS	PC	PD	CI	SA
پایایی ترکیبی	۰/۷۵۹	۰/۷۰۶	۰/۶۲۸	۰/۷۲۱	۰/۶۷۳	۰/۷۹۱	۰/۷۵۱	۰/۶۸۱	۰/۶۹۰	۰/۷۲۹	۰/۷۷۹	۰/۶۹۸

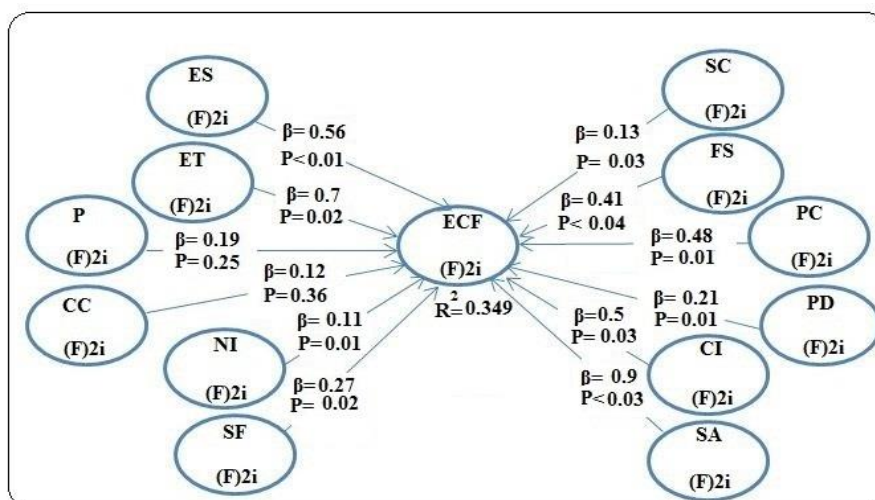
با توجه به جدول (۶) تمامی مقادیر میانگین واریانس استخراج شده از ۰/۵ + بیشتر بوده و بنابراین مدل اندازه‌گیری از روایی همگرایی مناسب برخوردار است (جدول ۶).

روایی افتراقی: برای ارزیابی اعتبار افتراقی باید بررسی شود که آیا میزان میانگین واریانس استخراج شده (AVE) برای یک سازه (متغیر مکنون)، بیشتر از توان دوم همبستگی میان آن سازه و سازه‌های دیگر مدل است یا خیر.

جدول ۷. اعتبار افتراقی متغیرهای مکنون عوامل موثر بر وقوع درگیری

متغیر مکنون	ES	ET	P	CC	NI	SF	SC	FS	PC	PD	CI	SA
ES	۰/۷۳۵	۰/۳۲۹	۰/۳۳۸	۰/۲۸۷	۰/۲۷۹	۰/۷۳۱	۰/۴۲۶	۰/۳۳۱	۰/۴۱۳	۰/۲۰۵	۰/۴۲۶	۰/۲۳۹
ET	۰/۳۷۵	۰/۷۴۲	۰/۱۹۸	۰/۳۲۱	۰/۱۷۸	۰/۲۳۹	۰/۲۱۷	۰/۳۶۹	۰/۱۲۳	۰/۱۱۰	۰/۴۱۶	۰/۳۳۹
P	۰/۲۱۵	۰/۳۴۱	۰/۶۹۶	۰/۴۱۳	۰/۲۵۶	۰/۲۲۳	۰/۶۶۲	۰/۱۸۹	۰/۴۲۶	۰/۳۷۴	۰/۶۴۱	۰/۳۲۱
CC	۰/۳۲۱	۰/۲۳۴	۰/۳۹۷	۰/۷۲۹	۰/۲۶۹	۰/۱۷۴	۰/۳۱۴	۰/۱۱۸	۰/۲۱۸	۰/۲۶۹	۰/۱۸۹	۰/۱۸۳
NI	۰/۰۰۹	۰/۵۳۱	۰/۲۱۵	۰/۳۴۰	۰/۷۱۳	۰/۳۸۷	۰/۳۷۶	۰/۲۵۲	۰/۶۸۱	۰/۴۰۱	۰/۲۱۹	۰/۲۹۷
SF	۰/۱۳۶	۰/۲۱۴	۰/۲۲۳	۰/۳۴۵	۰/۴۲۱	۰/۶۱۵	۰/۲۶۹	۰/۲۷۸	۰/۴۱۵	۰/۴۰۴	۰/۲۰۳	۰/۳۳۳
SC	۰/۴۱۸	۰/۲۰۹	۰/۲۱۳	۰/۳۵۹	۰/۳۶۲	۰/۳۲۱	۰/۶۰۶	۰/۲۲۸	۰/۳۳۴	۰/۳۱۲	۰/۲۱۹	۰/۳۵۹
FS	۰/۲۱۴	۰/۲۳۸	۰/۳۲۹	۰/۳۳۸	۰/۲۴۵	۰/۳۵۶	۰/۴۰۲	۰/۷۶۹	۰/۲۱۹	۰/۲۷۸	۰/۲۰۵	۰/۳۴۸
PC	۰/۳۷۸	۰/۵۲۱	۰/۳۲۹	۰/۳۱۴	۰/۲۶۹	۰/۳۶۴	۰/۳۹۸	۰/۳۱۳	۰/۷۲۱	۰/۳۰۸	۰/۲۹۹	۰/۲۳۶
PD	۰/۴۵۲	۰/۳۹۸	۰/۳۷۱	۰/۳۷۹	۰/۴۰۱	۰/۳۹۵	۰/۲۸۲	۰/۳۴۷	۰/۳۱۲	۰/۷۰۴	۰/۳۵۲	۰/۳۳۲
CI	۰/۲۷۱	۰/۳۲۱	۰/۲۹۲	۰/۲۱۳	۰/۲۸۳	۰/۳۲۵	۰/۳۴۱	۰/۳۳۲	۰/۳۶۹	۰/۳۸۱	۰/۶۶۶	۰/۲۸۹
SA	۰/۲۵۸	۰/۳۰۷	۰/۲۴۸	۰/۲۷۱	۰/۲۹۵	۰/۳۶۶	۰/۳۴۵	۰/۳۴۷	۰/۲۶۵	۰/۲۹۹	۰/۴۰۱	۰/۷۱۹

مقادیر قطر اصلی در جدول (۷) نشان دهنده ریشه دوم AVE و سایر مقادیر نیز نشان دهنده همبستگی میان سازه‌هاست. ملاحظه می‌شود که تمامی سازه‌ها با شرایط مورد نظر مطابقت دارند. بنابراین، می‌توان بیان کرد که سازه‌ها از اعتبار افتراقی برخوردارند. همان گونه که در جدول (۷) مشخص است، عناصر روی قطر اصلی دارای مقادیری بیشتری نسبت دیگر مقادیر هستند. **تحلیل مدل ساختاری:** در شکل (۳) که تحلیل مدل ساختاری را نشان می‌دهد، ضرایب هر یک از مسیرها به نمایش در آمده است. هر یک از ضرایب در صورتی قابل قبول است که مقدار P-values آن کمتر از ۰/۰۵ + باشد. جدول (۸) مقدار P-values هر یک از مسیرها نشان داده شده است.

شکل ۳. مدل ساختاری تحقیق

جدول ۸. معناداری ضرایب مسیر

نتیجه	P-values	ضریب مسیر	مسیر
تایید	۰/۰۰۹۹	۰/۵۶	ECE ← ES
تایید	۰/۰۲	۰/۷	ECE ← ET
رد	۰/۱۹	۰/۲۵	ECE ← P
رد	۰/۳۶	۰/۱۲	ECE ← CC
تایید	۰/۰۱	۰/۱۱	ECE ← NI
تایید	۰/۰۲	۰/۲۷	ECE ← SF
تایید	۰/۰۳	۰/۱۳	ECE ← SC
تایید	۰/۰۳۸	۰/۴۱	ECE ← FS
تایید	۰/۰۱	۰/۴۸	ECE ← PC
تایید	۰/۰۱	۰/۲۱	ECE ← PD
تایید	۰/۰۳	۰/۵	ECE ← CI
تایید	۰/۰۲۹۹	۰/۹	ECE ← SA

بر اساس جدول (۸) هرچه ضرایب بدست آمده بالاتر باشند نشان دهنده آن است که متغیر مد نظر اثرگذاری بیشتری دارد. در مدل ساختاری بدست آمده، پایگاه اقتصادی- اجتماعی با ضریب تاثیر ۰/۵۶ بیشترین تاثیر را بر متغیر وقوع درگیری گذاشته است. بعد از این متغیر، متغیرهای برچسب زنی، مسائل اجتماعی خانواده، خواستگاه مکانی - خانوادگی و محرومیت نسبی به ترتیب با ضریب تاثیر ۰/۴۸، ۰/۴۱، ۰/۲۷ و ۰/۲۱ بیشترین تاثیر را دارند، کمترین تاثیر نیز مربوط به هوش فرهنگی با ضریب ۰/۵ است. همچنین، با توجه به مقدار P-values، تاثیر متغیرهای پایگاه اقتصادی- اجتماعی، تعلق به جامعه تعصبی- قومیتی، انومی اجتماعی و ویژگی ژنتیکی، تعاملات منفی، خواستگاه مکانی - خانوادگی، کنترل اجتماعی، مسائل اجتماعی خانواده، برچسب‌زنی، محرومیت نسبی و هوش فرهنگی بر متغیر وابسته عوامل موثر بر وقوع درگیری مورد تایید قرار گرفته است. همچنین با توجه به مقدار P-values، تاثیر متغیرهای آلودگی و تغییرات اقلیمی بر متغیر وابسته عوامل موثر بر وقوع درگیری رد شده است.

جدول ۹. ضرایب تعیین متغیرهای وابسته

R ²	شاخص
۰/۳۴۹	متغیر وابسته ECF

قدرت پیش‌بینی مدل طراحی شده با استفاده از مقدار ضریب، برای متغیر وابسته تحلیل می‌شود، مقادیر بزرگ‌تر یا مساوی ۰/۱ یا ۱۰ درصد را برای ضریب تعیین قید کرده‌اند. با توجه به جدول (۹) می‌توان نتیجه گرفت که مدل ساختاری تحقیق حاضر از قدرت کافی برخوردار است. در این مدل ۳۴/۹ درصد از واریانس متغیر عوامل موثر بر وقوع درگیری را توسط متغیرهای وارد شونده بر آن توجیه می‌کند.

جدول ۱۰. آزمون استون-گیسر

Q^2	شاخص
	متغیر وابسته
۰/۱۷۱	ECF

بر اساس آزمون استون-گیسر، چون مقدار آزمون گیسر بالاتر از صفر محاسبه شده است، نشان می‌دهد که مدل در نظر گرفته شده، ظرفیت و توان پیش‌بینی لازم را دارد (جدول ۱۰).

نتیجه‌گیری

در این پژوهش برای استفاده از مدل PLS در نرم افزار Warp-PLS پایایی هر یک از شاخص‌های متغیرهای مکنون (سازه‌ها)، سازگار درونی (پایایی سازه) و همچنین روایی همگرا و روایی افتراقی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته که نتایج نشان می‌دهد متغیرها از پایایی و روایی کافی برای بکارگرفته شدن در مدل ساختاری برخوردار هستند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اثر گذاری متغیرهای مستقل پایگاه اقتصادی-اجتماعی، تعلق به جامعه تعصبی-قومیتی، آنومی اجتماعی و ویژگی ژنتیکی، تعاملات منفی، خواستگاه مکانی-خانوادگی، کنترل اجتماعی، مسائل اجتماعی خانواده، برچسب زنی، محرومیت نسبی و هوش فرهنگی بر متغیر وابسته عوامل موثر بر وقوع درگیری مورد تایید قرار گرفته است. در مدل ساختاری بدست آمده، پایگاه اقتصادی-اجتماعی با ضریب تاثیر ۰/۵۶ بیشترین تاثیر را بر متغیر موثر بر وقوع درگیری گذاشته است. بعد از این متغیر، متغیرهای برچسب‌زنی، مسائل اجتماعی خانواده، خواستگاه مکانی-خانوادگی و محرومیت نسبی به ترتیب با ضریب تاثیر ۰/۴۱، ۰/۲۷ و ۰/۲۱ بیشترین تاثیر را دارند، کمترین تاثیر نیز مربوط به هوش فرهنگی با ضریب ۰/۵ است. همچنین می‌توان نتیجه گرفت که مدل ساختاری تحقیق حاضر از قدرت کافی برخوردار است. در این مدل ۳۴/۹ درصد از واریانس متغیر عوامل موثر بر وقوع درگیری را توسط متغیرهای وارد شونده بر آن توجیه می‌کند و اینکه با توجه به یافته‌های حاصل از آزمون استون-گیسر، می‌توان نتیجه گرفت که مدل در نظر گرفته شده، ظرفیت و توان پیش‌بینی لازم را دارد.

در نهایتاً، می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که در بروز درگیری عوامل مختلف فردی، اجتماعی-اقتصادی و محیطی تاثیر گذارند که این عوامل با توجه به شرایط زمانی و مکانی، اهمیت و درجه تاثیر گذاری متفاوتی دارند. بگونه‌ای که مهمترین این متغیرها برای تحقیق حاضر، متغیرهای پایگاه اقتصادی-اجتماعی، تعلق به جامعه تعصبی-قومیتی، آنومی اجتماعی و ویژگی ژنتیکی، تعاملات منفی، خواستگاه مکانی خانوادگی، کنترل اجتماعی، مسائل اجتماعی خانواده، برچسب زنی، محرومیت نسبی و هوش فرهنگی هستند، که به ترتیب درجه اهمیت ذکر شدند.

بررسی مطالعات مختلف در این زمینه نشان می‌دهد که نتایج این تحقیق با تحقیق براون (۱۹۸۶) و طالب و همکاران (۱۳۹۶) در خصوص تاثیر محرومیت و اطمینان به سیستم قضایی؛ بومیسر (۱۹۹۶) و طالب و همکاران (۱۳۹۶) تاثیر مسائل ناموسی؛ رنگام و ویلسون (۲۰۰۴) تاثیر اتحاد قومی قبیله‌ای؛ جانس (۲۰۰۴) و مولن (۲۰۰۴) تاثیر اقتدار پلیس؛ بنیتا (۲۰۰۵) تاثیر یادگیری اجتماعی؛ لی فرانس (۲۰۰۷) تاثیر تعاملات و روابط؛ لئوناردو (۲۰۰۸) تاثیر یادگیری اجتماعی و مسولیت‌پذیری والدین؛ شاپیرو (۲۰۱۴) تاثیر شخصیت فردی؛ ظهور و همکاران (۱۳۸۰) مبنی بر وجود مشکلات خانوادگی؛ ربانی و همکاران (۱۳۸۸)، طالب و همکاران (۱۳۹۶) و نظری (۱۳۹۰) تاثیر قوم‌گرایی، تجربه عینی و کنترل اجتماعی؛ میرفردی و همکاران (۱۳۸۹) تاثیر خویشاوندگرایی و پایگاه اجتماعی و اقتصادی؛ کلوری و بحرینی (۱۳۸۹) تاثیر قوم‌گرایی، محرومیت نسبی، کنترل اجتماعی و پایگاه اجتماعی و اقتصادی؛ پورافکاری (۱۳۹۰) تاثیر تعصب قومی قبیله‌ای، بی‌آگاهی و پایگاه اقتصادی و اجتماعی؛ عابدینی و همکاران (۱۳۹۰) تاثیر محرومیت نسبی و اختلافات قومی؛ محمدی (۱۳۹۰) تاثیر کنترل والدین؛ شریعتی و همکاران (۱۳۹۱) و طالب و همکاران (۱۳۹۷) تاثیر

مسائل خانوادگی و عدم اعتماد به مراجع قضایی؛ خراطها (۱۳۹۲) تاثیر مسائل اجتماعی و کنترل اجتماعی؛ فروزنده و همکاران (۱۳۹۲) و افشانی و همکاران (۱۳۹۴) تاثیر تجربه عینی؛ بخارایی و همکاران (۱۳۹۵) تاثیر تعاملات و انومی اجتماعی؛ کردزنگمه (۲۰۱۸) تاثیر طایفه‌گرایی بر وقوع درگیری همخوانی دارد. اما نتایج تحقیقات محمدی (۱۳۹۰) در خصوص کنترل اجتماعی، فروزنده و همکاران (۱۳۹۲) در خصوص کنترل اجتماعی و آگاهی و همچنین بخارایی و همکاران (۱۳۹۵) در خصوص هوش فرهنگی و کنترل اجتماعی همخوانی ندارد و اینکه نتایج این تحقیق با نظریه‌های پایگاه اقتصادی و اجتماعی، محرومیت نسبی، ناکامی منزلتی، قوم‌گرایی، کنترل اجتماعی، انومی اجتماعی، روانشناختی، اکولوژی جنایی، فشار، برچسب‌زنی، عادت واره، پیوند افتراقی، یادگیری اجتماعی و هوش فرهنگی همسو بوده و آن‌ها را تحت حمایت خود قرار می‌دهد. جامعه‌ای نیست که در آن‌ها اصلا جرائمی وجود نداشته باشد، برای جرم درگیری هم به همین شکل است. درگیری همیشه وجود داشته و خواهد داشت، فقط می‌توان میزان آن را با آموزش، پیشگیری و کنترل، کم‌رنگتر کرد. در همین خصوص و با توجه به یافته‌ها و نتایج تحقیق پیشنهادهایی مناسب جهت کاهش جرم درگیری ارائه می‌گردد.

- از آنجایی که محرمیت‌نسبی و کیفیت زندگی در شهر اردبیل در بروز درگیری تاثیرگذار بوده است، لذا لازم است در راستای کاهش بروز درگیری ناشی از موارد مذکور، توزیع عادلانه امکانات و خدمات صورت پذیرد (بویژه در محلات فرودست شهر)، تا افراد احساس نکنند که به آنچه حقشان است، نرسیده‌اند و بخاطر رسیدن به اهداف خود متوسل به خشونت گردند.

- از آنجایی که یکی از دلایل مهم در بروز درگیری در شهر اردبیل، ناکامی در به دست آوردن شغل و نهایتاً مشکل مالی است، لذا ایجاد فرصت شغلی مناسب می‌تواند کمک شایانی در کاهش بروز درگیری نماید.

- مطابق نتایج تحقیق حاضر، در خانواده‌های دارای مشکلاتی مثل طلاق و اعتیاد، زمینه رخداد درگیری زیاد است. در همین خصوص، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی ویژه (مشاوره تخصصی) برای این دست خانواده‌ها در نظر گرفته شود.

- درگیری عوامل گوناگونی دارد که یکی از این عوامل ویژگی‌های فردی و شخصیتی فرد می‌باشد، مثل سطح سواد که در این تحقیق هم مشخص شد که بیشتر مجرمان درگیری از سطح سواد مناسبی برخوردار نیستند و به خاطر عدم آگاهی و دانش، خود کنترلی آن‌ها ضیف است. در همین راستا، رسانه ملی و سازمان‌های آموزشی باید مهارت‌های اجتماعی مثل مهارت خود کنترلی را آموزش دهد.

- از آنجایی که برخی از درگیری‌ها ناشی از مسایل قومی- قبیله‌ای همچون توهین قومیتی است، لذا لازم است نهادها و سازمان‌های مربوطه برنامه‌های ایجاد اتحاد میان قومیت‌ها (مثل برنامه‌های مشارکتی) و کم‌رنگ کردن بحث‌های قومیتی داشته باشند.

- از آنجایی که تکرار جرایم از طرف افراد سابقه‌دار و معتاد بیشتر است، لذا برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی با همکاری سازمان‌های مرتبط برای پیشگیری و کنترل افراد نابهنجار (سابقه‌دار و معتاد) امری ضروری است. یعنی کنترل اجتماعی روی افراد سابقه‌دار و معتاد بیشتر شود و حتی در زندان از آموزش و مشاوره‌های تخصصی برخوردار شوند و در راستای عدم تکرار جرم از طرف افراد سابقه‌دار لازم است قوانین جدید در خصوص آن‌ها و تشدید مجازات تکرار جرم در نظر گرفته شود.

- به همراه کنترل افراد نابهنجار، لازم است که فرهنگ برخورد با مجرمان تغییر یابد، چراکه طبق نظریه برچسب‌زنی، رفتار مردم با مجرم زمینه‌ساز بروز جرم می‌شود. لذا لازم است کنار کنترل این چنین افرادی، مراقب باشیم آن‌ها طرد نشوند.

لازم است خانواده‌ها وقت بیشتری را به فرزندان خود بخصوص در امر تعلیم و تربیت اختصاص بدهند. چراکه اکثر جرایم از ناحیه جوانان طرد شده و دارای کمبود محبت رخ می‌دهد.

تقدیر و تشکر

این پژوهش مستخرج از طرح پژوهشی و با حمایت مالی دانشگاه محقق اردبیلی انجام شده که مراتب سپاس خود را اعلام می‌داریم.

منابع

افشانی، سیدعلیرضا؛ نوایی، سعید و دل‌بازی اصل، مجتبی. (۱۳۹۴). بررسی پدیده نزاع در بین شهروندان ساکن شهر یزد. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. ۴(۹)، ۹۴-۷۹.

- الیاسی، محمد حسین (۱۳۸۶). بررسی رابطه احساس امنیت شهروندان تهرانی و منزلت اجتماعی پلیس تهران. *فصلنامه تخصصی دانشکده علوم مرزی و انتظامی*، ۲(۱).
- بشیریه، حسین (۱۳۷۴). *جامعه‌شناسی سیاسی*. تهران: نشر نی.
- پوت واین، دیوید و سامونز، آیدن (۱۳۸۱). *روانشناسی و جرم*. ترجمه داوود نجفی توانا، تهران: نشر میزان.
- پورافکاری، نصراله (۱۳۹۰). تحلیلی بر تنش‌های قومی در ایران. *مقالات برگزیده نخستین همایش ملی نقش طوایف در پیشگیری از نزاع دسته جمعی*. گچساران: انتشارات زیتون سبز.
- جعفری‌نیا، غلامرضا و لشکری، علمدار (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته جمعی مسلحانه در شهرستان کهگیلویه ۱۳۸۴-۱۳۸۶، *مقالات برگزیده نخستین همایش ملی نقش طوایف در پیشگیری از نزاع دسته جمعی*، گچساران: انتشارات زیتون سبز.
- حسین‌نژاد، بیژن و عزیزی، هاشم (۱۳۹۰). بررسی علل نزاع و درگیری در شهرستان اردبیل و آسیب‌های اجتماعی ناشی از آن. *مقالات برگزیده نخستین همایش ملی نقش طوایف در پیشگیری از نزاع دسته جمعی*، گچساران: انتشارات زیتون سبز.
- حسین‌زاده، علی حسین؛ نواح، عبدالرضا و عنبری، علی (۱۳۹۰). بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی. *مورد مطالعه: شهر اهواز، فصلنامه دانش انتظامی*، ۱۳(۲)، ۱۹۱-۲۲۵.
- خراطها، سعید (۱۳۹۲). نزاع‌های پنهان از چشم قانون. *روزنامه جام جم*. شماره ۳۶۶۴.
- ربانی خوراسگانی، رسول؛ عباس‌زاده، محمد و نظری، جواد (۱۳۸۸). بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر گرایش به نزاع جمعی (مطالعه موردی شهرستان‌های منتخب استان ایلام). *فصلنامه انتظام اجتماعی*، ۱(۳)، ۱۲۶-۱۰۳.
- ساروخانی، باقر و نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵). امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران. *فصلنامه علمی و پژوهشی رفاه اجتماعی*، ۶(۲۲)، ۸۷-۱۰۶.
- شریعتی، مسعود؛ مهاجری، محمدکاسم و ملکی، ابوالفضل (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر تمایلات بالقوه به نزاع‌های دسته جمعی در شهرستان خدابنده، *پژوهش‌های انتظام اجتماعی*، ۴(۲)، ۹۵-۱۱۸.
- صدیق سروسستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۸). *آسیب شناسی اجتماعی*. تهران: نشر سمت.
- ظهور، علیرضا (۱۳۸۱). اپیدمیولوژی نزاع در مراجعه‌کنندگان به اورژانس جیرفت (کرمان ۱۳۸۰). *فصل‌نامه اصول بهداشت روانی*، ۴(۱۵ و ۱۶)، ۱۱۶-۱۱۰.
- عابدینی، صمد، ابراهیمی، جعفر و قلی‌زاده، پروین (۱۳۹۰). فراتحلیل تحقیقات انجام گرفته در زمینه درگیری‌های دسته‌جمعی. *مطالعات جامعه‌شناسی*، ۳(۱۲)، ۷-۲۲.
- عبدالهی حقی، مریم (۱۳۸۳). *پیشگیری جرم از طریق برنامه‌ریزی کاربردی اراضی شهری*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه زنجان.
- عشایری، طاهار (۱۳۹۲). *مطالعه جامعه شناختی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری نزاع (درگیری‌های دسته‌جمعی روستایی)* (مطالعه موردی: روستای پریخان از توابع شهرستان مشگین‌شهر، استان اردبیل). دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان اردبیل.
- فروزنده، صبحانعلی؛ میرمرسلی، سید مرتضی؛ اخوان محسنی، منصور؛ پوراسمعی، اصغر و قدیرزاد، ابوالفضل (۱۳۹۲). *بررسی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به ضرب و جرح در بین شهروندان شهرستان اردبیل*. معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان اردبیل.
- فکوهی، ناصر (۱۳۸۳). *انسان‌شناسی شهری*، تهران: نشر نی.
- کاپلان، سادوک (۱۳۸۶). *خلاصه روان‌پزشکی*. ترجمه فرزین رضاعی. تهران: انتشارات ارجمند.
- کاربخش داوری، مژگان؛ منصور، محمد رضا؛ سلیمی، جواد؛ حاجی، علی و زارعی، محمد رضا (۱۳۸۲). آسیب‌های چشمی ناشی از ضرب و جرح در بیماران مراجعه‌کننده به درمانگاه پزشکی قانونی بیمارستان فارابی، سال ۱۳۸۱. *مجله پزشکی قانونی*، ۹(۳۰)، ۶۹-۷۴.
- کریمی، یوسف (۱۳۸۷). *روان‌شناسی اجتماعی (نظریه‌ها، مفاهیم و کاربردها)*. تهران: انتشارات ارسباران.
- کلانتری، محسن؛ قزلباش، سمیه و جباری، کاظم (۱۳۸۸). تحلیل فضایی بزهکاری شهری با استفاده از مدل تخمین تراکم کرنلف مورد مطالعه: جرایم شرارت، نزاع و درگیری در شهر زنجان، *فصلنامه نظم و امنیت انتظامی*، ۲(۳)، ۷۳-۱۰۰.
- کلواری، نورالله و بحرینی، مجید (۱۳۸۹). مطالعه رابطه عوامل فرهنگی - اجتماعی با نزاع‌های دسته جمعی، قومی و قبیله‌ای در شهرستان لردگان، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ۲۲، ۱۶۲-۱۳۷.
- کیانی، مهرزاد؛ زمی، شبنم؛ قره‌داغی، جابر و برزگر، عبدالرزاق (۱۳۸۶). بررسی فراوانی موارد ضرب و جرح ناشی از نزاع در مراجعین به واحد معاینات سرپایی مردان ستاد مرکزی سازمان پزشکی قانونی کشور طی ۳ ماه. *مجله علمی پزشکی قانونی*، ۱۳(۴)، ۲۶۰-۲۵۶.
- کی‌نیا، مهدی (۱۳۷۳). *مبانی جرم‌شناسی*. جلد دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۳). *جامعه‌شناسی*. ترجمه منوچهر صبوری کاشانی، تهران: نشرنی.

- گراوند، لیلا. (۱۳۹۵). مقایسه تطبیقی رضایتمندی از محیط مسکونی در انواع بافت شهری (نمونه موردی: شهر اردبیل). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، به راهنمایی دکتر محمدحسن یزدانی، دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا.
- محمدی، حکمت. (۱۳۹۰). بررسی آسیب‌های ارتباطی بین والدین - فرزندان و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره راهنمایی و متوسطه استان اردبیل. شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل.
- محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۸۳). *وندالیسم: میانی روانشناسی اجتماعی*، جامع شناسی. تهران: نشر آن.
- مدیری، آتوسا. (۱۳۸۶). جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر. *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ۶ (۲۲)، ۱۱-۲۸.
- معاونت اجتماعی و پیشگیری از جرم دادگستری استان اردبیل. (۱۳۹۴). *واحد آمار و انفورماتیک*.
- ممتاز، فریده. (۱۳۸۱). *انحرافات اجتماعی، دیدگاه‌ها و نظریه‌ها*. چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشارات.
- مظلومان، رضا. (۱۳۵۶). *جرم‌شناسی*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- میرفردی، اصغر؛ احمدی، سیروس و صادق‌نیا، آسیه. (۱۳۸۹). میزان گرایش به نزاع جمعی در میان مردان ۶۵-۱۵ سال شهرستان بویراحمد و عوامل موثر بر آن. *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ۱۷۷-۱۴۷.
- نجفی ابرنآبادی، علی حسین و هاشم بیگی، حمید. (۱۳۹۰). *دانشنامه جرم‌شناسی: انگلیسی-فرانسو-فارسی*. تهران: انتشارات گنج دانش.
- نظری، جواد. (۱۳۹۰). بررسی جامعه‌شناختی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر مسأله نزاع جمعی، مطالعه موردی استان ایلام ۱۳۸۶، مقالات برگزیده نخستین همایش ملی نقش طوایف در پیشگیری از نزاع دسته‌جمعی، گچساران: انتشارات زیتون سبز.
- نوروزی، حسین‌مهدوی فر، عرفان. (۱۳۹۴). *روش تحقیق با رویکرد پایان‌نامه‌نویسی برای دانشجویان مدیریت*، تهران: موسسه کتاب مهربان نشر.
- ولد، جرج؛ توماس، برنارد و اسپنس، جفری. (۱۳۸۱). *جرم‌شناسی نظری (گذری بر نظریه‌های جرم‌شناسی)*. مترجم علی شجاعی. تهران: انتشارات سمت.
- هاشمی، سید ضیاء. (۱۳۸۷). بررسی ابعاد فرهنگی و اجتماعی نزاع، مجموعه مقالات اولین همایش تأثیر نزاع بر امنیت اجتماعی. دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کهکلوویه و بویراحمد.
- Ang, S., & V. L. Dyne. (2008). *Conceptualization of Cultural Intelligence: Definition, Distinctiveness and Nomological Network*. In S. Ang & L. Van Dyne (Eds). *Handbook on Cultural Intelligence*. (pp: 3-15). New York: M.E. Sharpe.
- Baumeister, R. F., Smart, L., & Boden, J. M. (1996). Relation of threatened egotism to violence and aggression: the dark side of high self-esteem. *Psychol. Rev.*, 103, 5-33.
- Goldstein, A. P., Glick, B., & Carthan, W. (1994). *The Prosocial Gang: Implementing Aggression Replacement Training*. Sage. Thousand Oaks, CA.
- Le Franc, E., Samms-Vaughan, M., Hambleton, I., Fox, K., & Brown, D. (2008). Interpersonal violence in three Caribbean countries: Barbados, Jamaica, and Trinidad and Tobago. *Rev Panama Salud Publica*, 24, 409-421.
- Lonardo, R. A. (2008). *Romantic Parents, Friend and Parents: Enmeshment in Networks characterized by deviance and Adolescent Delinquency, A Thesis Submitted to the Graduate College of Bowling Green State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts December 2007*.
- Madalina, O. (2016). Conflict Management, a New Challenge. *Procedia Economics and Finance*, 39, 807-814.
- Miller, W.B. (1968). *Lower-class culture as a generating milieu of gang delinquency*. In *Gang delinquency and Delinquent Subcultures*. New York: Harper and Row.
- Shapiro, G. J. (2014). Identifying the Factors That Influence Conflict Management Behavior of Human Resource Professionals in the Workplace: An Analysis of the Relationship between Personality and Conflict Management Behavior. *Department of Humanities and Social Sciences. Nova Southeastern University*.
- Wrangham, R. W., & Wilson, M. L. (2004). Collective Violence. *Annals New York Academy of Sciences*, 1036, 233-256.